

Jubileum i spelmansbygd

HOLAVEDENS hembygds- och fornminnesförening i Tranås kommer vid sitt 40-årsjubileum på söndag att få motta en unik gåva. Det rör sig om en avskrift av en notbok som på sin tid anträffades hos Th. Freyland i Sunhultsbrunn, vilken var en hängiven samlare av äldre föremål av skilda slag. Hur den gamla notboken, som är daterad 1834, kommit i Freylands ägo har inte kunnat klarläggas. Men boken har ursprungligen tillhört klockare Anders Petter Nordblom i Malexander i Östergötland, senare bosatt i Bredestaris socken i Småland. Förmodligen var det i Bredestad som Freyland lyckades förvärva notboken. Den är mycket märklig och innehåller många fina melodier som var gängse på 1700—1800-talen. Genom förmedling av den kände folkmusikupptecknaren och -forskaren samt spelmanen Gustaf Wetter i Katrineholm, fö bördig från Småland, har Uppsala landsmålsarkiv och Musikhistoriska museet i Stockholm fått var sin avskrift av den Nordblomska notboken. Och nu kommer Holavedens hembygds- o. fornminnesförening att få en avskrift av hr Wetter som fö blir den ledande vid den spelmannsstämman som anordnas i anslutning till jubileet. Avskriften kommer att deponeras på Tranås stadsbibliotek för att nå så sätt ständigt hållas tillgänglig för forskare.

Kungen tackar Gwtaf Wetter efter en uppvaktning av sörmländska spelmän.

Efter studentexamen 1921 vid Norra latinläroverket i Stockholm spelade Gustaf Wetter en tid på dåvarande biografen Kronan i Tranås tillsammans med fru Hyland. Han vikarierade i Hyltans skola i Tranås våren 1922 och genomgick sedan Växjö seminarium, där han avlade folkskolläraryxamen 1923. Efter ett vikariat i Närke hösten samma år blev han ordinarie lärare i Sunhultsbrunn den 1 januari 1924. Det var då han

lärde känna Th. Freyland och därmed också den Nordblomska notboken. Freyland spelade också fiol och var även notkunnig, men en hel del av de noter han hade var felskrivna. Gustaf Wetter korrigerade dem och kompletterade också förrådet efter en 97-årig gubbe som hette Alfred Rydin.

Har upptecknat 600 sörmländslåtar

Gustaf Wetters sunhultstid varade endast till hösten 1924. Då blev han lärare vid Södra skolan i Katrineholm. Sedan några år tjänstgör han som ämneslärare vid Katrineholms län verk. Men det

Av

Ejnar Hedkvist

är inte i denna ansvarsfulla gärning han blivit känd och kommer att gå till eftervärlden. Det är först och främst för hans banbrytande och ovärderliga arbete för den sörmländska folkmusiken. Landskapets spelmansförbund bildades 1925 med Gustaf Wetter som styrelsesekreterare. 1939 övertog han så ordförandeklubban och har sedan dess lyckats fullfölja en trefaldig mycket lovvärd gärning inom spelmansvärlden — har han skaffat förbundet en utomordent-

Under tiden har Gustaf Wetter till dags dato upptecknat i runt tal 600 låtar i Södermanland och Närke, varav huvudparten i det förstnämnda landskapet. Bland dem återfinns en sådan pärla i svensk folkmusik som österåkers brudmarsch. Spelmansförbundets stora samling av noter och bilder m m finns tillgängliga för medlemmar och forskare i Katrineholms stadsarkiv. Som spelman har Gustaf Wetter besökt många länder i Europa. Inom Sveriges Spelmäns Riksförbund är han en toppfigur som riksspelman m m. Bland de många utmärkelser han fått motta under årens lopp kan nämnas Zornska spelmansmärket i guld, Södermanlands spelmansförbunds spelmansmärke likaledes i guld, stiftelsen Sven Kjellströms minnesplakett, Samfundet för hembygdsvårds minnesplakett, Södermanlands hembygdsförbunds minnesplakett osv. Resultatet av hans mångåriga omfattande forskning på folkmusikens område kommer så småningom att föreligga i bokform, där också spelmansöden och -sägner kommer att speglas.

En pärla bland pärlor

Under sina uppteckningsfärder har han mest koncentrerat sig på sörmländska spelmän och kartlagt deras folkmusikaliska arv. Arvet har fortlevt både muntligt och på annat sätt. Han har under dessa uppteckningsfärder ofta hamnat i Uppsala landsarkiv, på Musikaliska akademien i Stockholm, Vitterhetsakademien, hos Visans Vänner och Musikhistoriska museet. När han då sökt efter sörmländska låtar har han också funnit en hel del sådana från bygden mellan

Sömmen och Vättern. Bl a har han funnit ett helt häfte därifrån och det är musikaliskt sett ännu finare än den Nordblomska notboken. Häftet är skrivet av en klockare Clarin och daterat Tidarsrum 1919. Det innehåller låtar som går tillbaka till den berömda spelmanfamiljen släkten Styrländer från Styrländer i Östergötland. Olof Styrländer d. ä. var klockare och organist i Häradshammar och son till Nils Styrländer (1741—1798), som i sin tur var klockare och organist i Styrländer. Olof komponerade mer än 1000 låtar, varav många i facklitteratur och kontradanser samt polskor. Av de senare skrevs flera i b-tonarter och, heter det i facklitteraturen, "med användande av mindre vanliga förstämningar b f a e och f d a e". Den tredje i denna släktkvartett, Olof Styrländer d. y. (1803—1886), tänkte sig även han en framtid som organist och avlade också organistexamen i Linköping, men övergick sedan till jordbruk. Såväl Olof d. ä. som Olof d. y.'s polskor spelas alltjämt i Östergötland, Småland och Södermanland. Både far och son använde helst förstämningen a e a, heter det i facklitteraturen. Släkten finns representerad i Nils Anderssons Svenska låtar (östergrönlän 2, 1936).

Styrländers k» verken — en guldgruva

Det av Gustaf Wetter funna Clarinska häftet med Styrländerska låtar är intressant inte minst därför, att de är skrivna för tre fioler. Och en hel del är skrivna för förstämning fiol.4—5 av de Styrländerska låtarna återfinns nu tryckt i ett häfte som utgavs flera åren sedan av Östergötlands spelmansförbund. Låtarna skrivna som de spelades för 100 år sedan eller på 1860-talet. De Styrländerska verken var en guldgruva. I det östgötska spelmansförbundets häfte Ingår också en gammal vals ur den Nordblomska notboken.

Bland Gustaf Wetters övriga uppteckningar kan nämnas visor efter en länsman i Asby och Norra

Vi

J

61-ÅRIGE Gustaf Wetter är sedan över 25 år tillbaka de sörmländska spelmännens centralfigur, men lika välkänd inom landets spelmansvärld i övrigt. Men hans intresse för folkmusik och spelmän väcktes i födelse landskapet Småland. Fadern, byggnadssnickaren och tusenkonstnären Johan Wetter i Gränna, var mycket musikalisk och har nämnts som Grännas främste spelman. Fadern brukade spela tillsammans med Blinde Janne eller Jaen Johansson-Wristel från Gränna. Janne åkte ofta omkring på marknader och spelade. Vid något tillfälle framträdde han också tillsammans med Christina Nilsson, den berömda storsångerskan. När Gustaf Wetter mötte Janne första gången drog han svarven hos gelbgjutare Fong i Gränna. Jannes låtar är inte så märkliga, men de har intresse därför att de är från bygden. En del av dessa låtar upptecknades på sin tid av musikdirektör Axel Boberg i Malmö, vilken biträde Nils Andersson, den kände samlaren av svensk folkmusik, i insamlingsarbetet.

Blinde Janne var en duktig spelman. Det musikaliska arvet efter honom förvaltades väl av Johan Wetter som trakterade både fiol, flöjt och dragspel. Johan Wetter spelade gärna Blinde Jannes låtar. Så föddes Gustaf Wetters intresse för folkmusik. Redan 1917—

Vi och slutligen i Vreta kloster. Dessa uppteckningar finns nu i Musikaliska akademien. Vidare kan nämnas uppteckningar efter "Spille-Jocke" i Torpa, ett spelmansöde som undertecknad ägnat uppmärksamhet i annat sammanhang, visor efter Gustaf Wetters mor och några efter fabrikör Bolling i Gränna, de senare av tämligen

färskt datum.

Om fångslande spelmansöden i ljuvliga spelmansmelodier från Södermanland, Östergötland och Småland och säkerligen en och annan spelmanssägner kommer Gustaf Wetter att berätta, när han på söndag gästar Tranås med Katrineholms spelmanslag.